

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tēmu Kopējās lauksaimniecības politikas 2. pīlārs: lauku telpas attīstības politikas izmaiņu perspektīvas (Zalcburgas Konferences turpinājums)

(2004/C 302/13)

2004. gada 29. janvārī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, saskaņā ar sava Iekšējā reglamenta 29. panta 2. paragrāfu, nolēma izstrādāt iniciatīvas atzinumu par sekojošu tēmu: Kopējās lauksaimniecības politikas 2. pīlārs: lauku telpas attīstības politikas izmaiņu perspektīvas (Zalcburgas konferences turpinājums)

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides aizsardzības darba grupa attiecīgajā jomā tika nozīmēta sagatavot Komitejas darbus.

Pēc 2004. gada 3. maija Lauksaimniecības ģenerāldirektora Silva Rodrigueza kunga Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai adresētās vēstules, Eiropas Komisija norādīja, ka pēc iespējas ātrāk tā gribētu iepazīties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas nostāju šajā jautājumā. Ņemot vērā darbu steidzamību, savas 410. plenārās sesijas laikā 2004. gada 30. jūnijā/1. jūlijā (30. jūnija sēde), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja izraudzījās Gilbert BROS kungu kā galveno ziņotāju⁽¹⁾ un pieņēma šo atzinumu ar 127 balsīm par un 9 atturoties.

1. Ievads

1.1 2003.gada novembrī Komisija Zalcburgā bija noorganizējusi konferenci par lauku telpas attīstības kopējo politiku sakarā ar Eiropas Savienības paplašināšanās perspektīvu. Pēc Cork konferences par "dzīvotspējīgu lauku vidi"⁽²⁾, parauga, tur vārēja:

- apvienot galvenās dalībpersonas, kuras iesaistītas lauku telpas attīstības politikas izstrādē un ieviešanā;
- deklarācijā piedāvāt dalībpersonām galvenās lauku attīstības politikas orientācijas;
- precizēt galvenos "lauku telpu fondu" darbības virzienus, ņemot vērā diskusijas par budžetu finansu perspektīvām laika periodam no 2007. līdz 2013.gadam.

Tieši tāpēc Komiteja piedāvā, lai pētījumi par lauku teritoriju attīstības politikas piemērošanu laika posmā no 2007. līdz 2013.gadam balstītos uz šīs konferences slēdzieniem.

1.2 Konstatējot, ka līdz ar Eiropas Savienības paplašināšanos, tai pievienosies ļoti plaša lauku teritoriju dažādība, un it īpaši sociālā un darba vietu jaunajās Dalībvalstīs jautājuma dominante, Komiteja uzskata, ka ir svarīgi noteikt sakarību un koordināciju starp reģionu politiku un CAP otro pīlāru.

1.3 Komisija npublicēja divus dokumentus, kas izklāsta finansu perspektīvas plānošanai⁽³⁾ nākotnes periodam un 3. ziņojumam par ekonomisko un sociālo kohēziju⁽⁴⁾. No šiem dokumentiem izriet, ka reģionu politika pilnībā integrē Lisabonas stratēģiju par labu konkurētspējīgai un zināšanu

ekonomikai un lauku attīstības nākotnes politikai rubrikā ar nosaukumu "Dabas resursu noturīga vadība un aizsardzība", kas balstās uz noturīgas attīstības stratēģiju. Šī rubrika sevī ietver CAP 1.pīlāru un kopienas programmas par apkārtējās vides aizsardzību.

1.4 2001.gada 15. un 16. jūnija⁽⁵⁾ Gēteborgas Eiropas samita slēdzieni ļāva piemērot Eiropas stratēģiju par labu noturīgai attīstībai, kurā ir precizēts, ka Kopējai lauksaimniecības politikai "... jāparedz veikt ieguldījumus noturīgā attīstībā, veicinot veselīgas un augstas kvalitātes produkcijas ražošanu, ekoloģiski dzīvotspējīgas ražošanas metodes..."⁽⁶⁾.

1.5 Padomes "Lauksaimniecība un zvejniecība" Luksemburgas 2003.gada jūnija slēdzienos saskaņā ar CAP 2.pīlāra uzlabošanu paredz "... veicināt apkārtējās vides un dzīvnieku aizsardzību un palīdzēt lauksaimniekiem piemēroties Eiropas ražošanas normām, kuras stāsies spēkā 2005.gadā⁽⁷⁾". Tieši tāpēc šim iniciatīvas ziņojumam ir jāanalizē un jāuzlabo pētījums par Zalcburgā noteiktajiem 3 darbības virzieniem, t.i.: konkurētspējīga lauksaimniecība, apkārtējās vides aizsardzība un ieguldījums ekonomikā un sociālajā kohēzijā lauku teritorijās.

1.6 Lauku attīstībā iesaistītās dalībpersonas Zalcburgas beidzamajā deklarācijā arī atzīmēja, ka lauku attīstības kopējās politikas ievērojama vienkāršošana vienlaicīgi gan ir nepieciešama, gan steidzama. Lai definētu un ieviestu kopējās stratēģijas, šai vienkāršošanai vienlaicīgi ir jāpieskīr programmu partneriem viņu nākamās atbildības.

⁽¹⁾ Eiropas konference par lauku attīstību, Cork (Īrija), no 1996. gada 7. līdz 9. novembrim;
http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/rur/cork_fr.htm.

⁽²⁾ COM(2004)101.

⁽³⁾ COM(2004)107.

⁽⁴⁾ Gēteborgas Eiropas Padome, 15.-16. jūnijs 2001. gads:
http://europa.eu.int/comm/gothenburg_council/sustainable_fr.htm.

⁽⁵⁾ Gēteborgas Eiropas Padomes prezidentūras slēdzieni, 15. un 16. jūnijs 2001. gads, 31. punkts, Dokuments Nr. 200/1/01

⁽⁶⁾ Padomes "LAUKSAIMNIECĪBA UN ZVEJNIECĪBA" 2516. SESIJA - Luksemburga, 11., 12., 17., 18., 19., 25. un 26. jūnijs 2003. gads; 10272/03 (Prese 164), 7.lpp., 3. punkts

⁽⁷⁾ Potsdama, 1999. gada maijs;
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/som_fr.htm.

1.7 Komiteja šī iniciatīvas ziņojuma ietvaros piedāvā pārskatīt sakarību starp reģionu nākotnes politiku un lauku attīstības nākotnes politiku, lai samazinātu "pelēkās zonas", padziļinātu piedāvājumu par trijiem nākotnes virzieniem, nosakot lauku attīstības politiku un koncentrējoties uz administratīvās vienkāršošanas elementiem.

A PAPILDINĀJUMI STARP REĢIONU ATTĪSTĪBAS UN LAUKU ATTĪSTĪBAS POLITIKU

2. Reģionu politika: no ekonomikas un sociālās kohēzijas princīpa līdz teritoriālās solidaritātes princīpam

2.1 Vienotā Akta pieņemšana 1986. gadā paātrināja Dalībvalstu ekonomiku integrāciju procesus. Tomēr, Eiropas Savienības teritorijas reģionu attīstības līmeņu dažādība un to konkurence bija par pamatu lielās kohēzijas politikas aizsākumam, kas vienotā tirgū ieguldījumu deva Eiropas dienvidu valstīm un mazāk attīstītiem reģioniem. Sekojoši ar Eiropas Savienības Māstrihtas līgumu, kas stājās spēkā 1993. gadā, tika nostiprināta ekonomikas un sociālās kohēzijas politika.

2.2 Paralēli Savienības tirdzniecības attiecību attīstība un pakāpeniska iekšējā tirgus atvēršanās saasināja Eiropas reģionu konkurenci, neskatoties uz to, ka tie nebija vienlīdzīgā situācijā. 90-tajos gados strukturālā politika paredzēja novērst sekojošus trūkumus:

- Samazināt attīstības svārstības ar darba vietu izveidošanas atbalstu mazāk attīstītās zonās;
- Kompensēt trūkumus, kas piemīt reģioniem, un traucēt iekļauties pasaules tirgū;
- Atbalstīt bagātību veicinošus faktoros mazāk attīstītajās zonās.

2.3 Paplašinot pastāvošās strukturālās politikas elementus, 1999. gada (Agenda 2000) pieņemtā reforma paredzēja:

- Akcentēt finansu palīdzības virzību no "labāk dotētiem" reģioniem uz reģioniem, kuros vērojama attīstības kavēšanās (mērķu skaita samazināšana, un 75 % līdzekļu novirzīti 1. mērķim),
- Attīstīt ekonomiskās saites starp šiem reģioniem (Interreg III),

- Pateicoties Kohēzijas fondiem, atbalstīt novēlojušās attīstības reģionu integrāciju vienotā tirgū.

2.4 Eiropas Savienības Dalībvalstu teritoriju aprikošanas ministru deklarācija (Potsdama, 1999. gada 10.-11. maijs⁽¹⁾) un Eiropas Padomes Ģēteborgas (2001. gada jūnijs) slēdzieni par Eiropas noturīgas attīstības stratēģijas nospraušanu pasvītroja teritoriālās kohēzijas nepieciešamību līdzsvarotai un noturīgai Eiropas Savienības teritoriju attīstībai. Šīs attīstības pēdējais solis bija Konvencijas 3. panta piedāvājums Eiropas Konstitūcijas projektā Savienības mērķos⁽²⁾ iekļaut teritoriālo kohēziju.

2.5 Vēl jo vairāk reglaments Nr. 1260/99⁽³⁾ par vispārējiem nosacījumiem attiecībā uz strukturālajiem fondiem atzina, ka lauku zonu endogena potenciāla attīstība paliek par prioritāru mērķi un kavētas attīstības reģionu strukturālai pielāgošanai.

2.6 Sakarā ar principu, kuri vada strukturālo politiku, attīstību, t.i. noturīgas attīstības un pieauguma atbalsts, Komiteja aicina Komisiju un Padomi teritoriālās kohēzijas ietvaros atcerēties, ka lauku teritoriju attīstībai ir jāpaliek kā vienam no reģionu politikas prioritārajiem mērķiem. Tāpat arī darba vietu izveides problemātikai, kvalifikācijas celšanai un pieejai jaunajām informācijas tehnoloģijām lauku vidē ir pilnībā jāatbilst šai politikai.

3. Lauku attīstības politika: no zaļās Eiropas līdz Luksemburgas kompromisam

3.1 Pēdējo piecdesmit gadu laikā lauksaimniecībā radušās nozīmīgas izmaiņas. Laika gaitā lauksaimniecības struktūrās ir izveidojusies kopējās politikas evolūcija. Kopš 1962. līdz 1972. gadam kopējais darbības virziens ierobežojās tirgus pārvaldīšanas pasākumu koordinācijā, kurš tajā laikā bija tapšanas stadijā. Kopš 1972. līdz 1985. gadam parādījās divas lielas papildus pasākumu kategorijas: no vienas puses horizontālie pasākumi, kas piemērojami visās Dalībvalstīs (profesionālā apmācība, priekšlaicīga aiziešana pensijā...), no otras puses reģionālie pasākumi, kuri paredz samazināt dabas radītos strukturālos trūkumus un veicināt lauksaimniecības kopējo attīstību.

(1) 3. pants : Savienības mērķi: 3. Savienība [...] veicina ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju un solidaritāti starp Dalībvalstīm. http://europa.eu.int/futurum/constitution/part1/title1/index_fr.htm#Article3.

(2) Padomes 1999. gada 21. jūnija Reglaments (EK) Nr. 1260/1999 par Strukturālo fondu vispārējiem nosacījumiem; Oficiālais Vēstnesis Nr. L 161 ; 26.6.1999., 1.– 42. lpp.

(3) 1999. gada 17. maija Padomes reglaments (EK) Nr. 1257/1999 par lauku attīstības atbalstu ar Eiropas orientācijas fondiem un lauksaimniecības garantiju (FEOGA), un kas izdara izmaiņas un atceļ atsevišķus reglamentus; Oficiālais Vēstnesis Nr. L 160, 26/06/1999, 80.– 102. lpp.

3.2 Kopš 1985. līdz 1999. gadam līdzsvara meklējumi starp Eiropas lauksaimniecības konkurētspējas nepieciešamo uzlabošanu un produkcijas potenciāla pielāgošanu tirgus vajadzībām, apkārtējās vides aizsardzība un atpalikušu reģionu attīstība parādīja, ka lauksaimniecības struktūru politika kļūst par reģionu politikas jaunās stratēģijas lauksaimniecības sastāvdaļu. Tāpat struktūru politika ievieš vairāk horizontālos pasākumus kā lauku vides aprikošana, apkārtējās vides aizsardzība, lauku infrastruktūru, tūrisma un lauksaimniecības aktivitātišu attīstība.

3.3 Pamatojoties uz Cork konferenci, "Agenda 2000" ļāva ieviest lauku attīstības integrēto politiku ar divu juridisko instrumentu palīdzību (EAGGF - Garantija un EAGGF - Orientācija). Tā ir tendēta uz veiksmīgu konsekvenci starp lauku attīstības politiku (CAP 2. pīlārs) un tirgus politiku (CAP 1. pīlārs), īpaši veicinot lauku ekonomikas dažādību.

3.4 Vēl tika iekļauts tiešo palīdzību regulēšanas izvēles mehānisms. Tās finansāli ļauj uzsākt lauksaimniecības – apkārtējās vides, priekšlaicīgu aiziešanu pensijā, mežu stādīšanas pasākumus, vai tās paredzētas mazattīstītām zonām, piešķirot kompensējošu atbalstu par cenām, kuras lauksaimniecības produkcijai ir noteiktas vienotā tirgus ietvaros.

3.5 Reglaments Nr. 1257/99⁽¹⁾ attiecībā par lauku attīstības atbalstu ar EAGGF palīdzību pamatojās uz sekojošiem apsvērumiem:

- Lauku attīstības pasākumiem jāatbalsta un jāpapildina tirgus politika;
- Trīs 1992. gada CAP reformas nospraustajiem atbalsta pasākumiem jāpapildina sistēma par labu mazattīstītajām zonām (dabīgie šķēršļi) un zonām, kas pakļautas apkārtējās vides radītiem šķēršļiem.
- Par labu 1. un 2. reģionu mērķiem integrētās attīstības programmās var tikt iekļauti arī citi lauku attīstības pasākumi.

3.6 22 pasākumu kopumus, kurus Dalībvalstis var iekļaut to lauku attīstības plānošanā, sadalās sekojošā veidā 2000.-2006. gadu⁽²⁾ plānā: 39,2 % konkurētspējas uzlabošanai un lauksaimniecības pielāgošanai, 35 % mazattīstītajām zonām un lauksaimniecības – apkārtējās vides pasākumiem un 25,8 % lauku zonu pielāgošanai un attīstībai.

3.7 2003. gada jūnijā pieņemtā CAP reforma nostiprināja vienu no lauku attīstības politikas uzdevumiem, t.i., lauksaimniecības piemērošana un atbalsts sabiedrības vajadzībām. Pasākumu lauks tika paplašināts līdz produkcijas kvalitātei, produk-

cijas standartu uzlabošanai (apkārtējā vide, dzīvnieku aizsardzība), Natura 2000 ieviešanai un pasākumu pastiprināšanai jaunu saimniecību izveidei.

3.8 Atbalsta mehānisms Eiropas līmenī turpmāk ir kļuvis par obligātu. Tam ir jāatbilst apmēram 1,2 miljardu eiro finansu līdzekļu novirzīšanai gada laikā no tirgus politikas uz lauku attīstības politiku.

3.9 Sakarā ar šādu attīstību, Komiteja pasvītro, ka CAP 2. pīlāram tā piemērošanā ir jābūt kā pirmajam mērķim lauksaimniecības atbalstā, lai atbilstu iedzīvotāju vēlmju strukturālajai evolūcijai.

3.10 Komisijas ziņojums par finansu perspektīvām uz lauku attīstības periodu no 2007. līdz 2013. gadam prezentē stabilu un pieticīgu budžetu, pieturoties Eiropas Savienības resursu līmenim līdz 1,24 % no kopprodukta. Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumu un pasvītro, ka kopienas resursu kritums efektīvas Eiropas Savienības paplašināšanās realizācijas laikā būs slikts signāls.

3.11. Šis konstantais lielums attiecas arī uz lauku attīstības politiku. Vienīgais šīs politikas "papildus" resurss varētu būt regulācijas piemērošana. Šis būtu vienīgais veids, kas ļautu finansu līdzekļu līdzvērtīgu sadali starp CAP 1. un 2. pīlāriem. Tieši tāpēc Komiteja neatlaidīgi prasa Eiropas Padomei un Parlamentam sekot, lai šai politikai tiktu piemēroti adekvāti finansu līdzekļi, baidoties tos iztērēt līdz pēdējam.

3.12 Tātad, lauku attīstības nākotnes politiku ievieš jaunā Komisija, kura sastāvēs no 25 komisāriem. Atsevišķu komisāru CAP divi pīlāru pārvalde varētu radīt reālu risku konsekvences zudumam starp divām politikām. Komiteja pasvītro savu opozīciju jebkurai gribai izveidot atsevišķas Ģenerāldirekcijas un iecelt atsevišķus komisārus jautājumos par lauksaimniecības un lauku attīstību.

4. Lauksaimniecības daudz - funkcionalitātes loma lauku attīstības politikā

4.1 Savos iepriekšējos ziņojumos⁽³⁾, Komiteja jau bija atgādinājusi, ka lauksaimniecības tirgi pēc būtības ir nestabili un ir pakļauti cenu variācijām. Tieši tāpēc piedāvājuma un tirgus regulācijas mehānismi ir sine qua non apstākļi, lai zemnieku saimniecības varētu atbilst noturīgas lauksaimniecības produkcijas apstākļiem. Komiteja pasvītro, ka lauksaimniecības produkcijas tirgus regulācijas politikas atbalstīšana pozitīvi ietekmē arī lauku teritoriju attīstības politiku.

⁽¹⁾ Fact Sheet "Lauku attīstība Eiropas Savienībā", - 9. lpp., Eiropas Savienības Publikāciju dienests 2003.

⁽²⁾ "Politika, kas paredz konsolidēt Eiropas lauksaimniecības modeli", CES 953/99, Oficiālais Vēstnesis. Nr. C 368, 20.12.99, 76.-86. lpp. "CAP nākotne", CES 362/2002, Oficiālais Vēstnesis Nr. C 125, 27.5.2002., 87.-99. lpp.

⁽³⁾ "Pilsētām tuva lauksaimniecība", CESE atzinuma projekts Nr. 1324/2003 (pieņemšana 2004. gada septembra plenārajā sesijā). "Kā garantēt labāku to reģionu integrāciju, kuri cieš no pastāvīgiem dabas un strukturāli radītiem nelabvēlīgiem apstākļiem"

4.2 Tātad, 2003.gada 26.jūnija CAP pēdējās reformas laikā tika atcelta saikne starp ražošanas darbību un pievienots sabiedrības atbalsts lauksaimniecībai. Šāda attīstība pastiprina nepieciešamību pēc lauksaimniecības aktivitāšu ekonomiskās attīstības, īpaši ņemot vērā jaunās prasības kā biodažādība, specifisku ainavu uzturēšana vai jaunu darba vietu izveide šajā sektorā. Komiteja atgādina, ka lauksaimniecības ražošanas aktivitāte pirmkārt veicina dzīvotspējīgu lauku parādīšanos, jo tā ļauj attīstīties tiešajām saitēm starp cilvēku aktivitātēm un to teritoriju.

4.2.1. Ražošanas sistēmas teritoriālā nostabilizēšanās, lauksaimniecības veicināšana, it īpaši attīstot Aizsargātās produkta izcelsmes norādes (PDOs), Produkcijas ģeogrāfisko izcelsmi (PGI) un tiešo pārdošanu, ir daži no lauku attīstību veicinošiem lauksaimniecības daudz - funkcionalitātes aspektiem.

4.3 Eiropas Savienību - 25 lauksaimniecību pārstāvēs vairāk nekā 13 miljoni pastāvīgo strādājošo un 5 miljoni sezonas darbinieku visās lauksaimniecības nozarēs. Šīs darba vietas pēc savas būtības ir spēcīgi "teritoriāli" nostiprinājušās. Kopienas iekšējās apmaiņas attīstība, kas daudz vairāk dominē ar pārstrādātiem lauksaimniecības pārtikas produktiem, pastiprina saites starp lauksaimniecības sektoru un pārtikas lauksaimniecības sektoru. Lauksaimniecības aktivitāšu sadalīšana un atbalsts lauku teritorijās kļūst par prioritāti, piesargoties, lai tas nekļūtu par limitējošo faktoru lauku zonu integrācijai reģionu ekonomikā.

4.4 Lauksaimniecības aktivitātes Eiropas teritorijā aizņem 45 % platības, jeb 190 miljonus hektāru (ES - 27). 2001. gadā vairāk nekā 10 % lauksaimniecībai izmantojamās teritorijas (UAA) bija pakļautas lauksaimniecības - apkārtējās vides pasākumu ievērošanai. 15 % zonām, kas klasificētas pēc direktīvas "putnu un mājokļu aizsardzība", ir lauksaimniecības zemes. 38 % ES - 15 lauksaimniecības zemes tika nozīmētas kā "pret nitrātiem jutīga zona". Šie pasākumi atbilst apkārtējās vides uzturēšanas un/vai teritoriju aprīkošanas vietējiem mērķiem. Lieki piebilst, ka lauksaimniecības aktivitātes teritoriju uzturēšanā vienmēr ir ieņēmušas primāro vietu.

4.5 Komiteja atgādina, ka lauksaimniecības produkcijas daudzfunkcionālie aspekti daudzējādā nozīmē dod ieguldījumu dzīvotspējīgas lauku telpas saglabāšanā. Komisijai un Padomei katras jaunas lauku telpas attīstības politikas orientācijas preambulā tas jāatgādina.

4.6 Visu laiku balstoties uz Zalcburgas konferences slēdzieniem par lauku ekonomikas diversifikāciju, Komiteja atzīmē, ka ir jāizvairās no "lauku pārpilsētošanās", t.i., izvairīties lauku

zonās piemērot pasākumus, kas paredzēti pilsētu zonu attīstībai. Šajā sakarā patreiz Komiteja izstrādā iniciatīvas ziņojumu par pilsētai tuvu lauksaimniecību (*peri-urban*)⁽¹⁾. Tieši tāpēc "lauku ekonomikas diversifikācijas" virzienam lauku attīstības politikas ietvaros jābūt koncentrētam uz atsevišķām tematikām, kuras ir cieši saistītas ar lauksaimniecību, it īpaši pakalpojumiem lauku iedzīvotājiem, uzlabojot to dzīves līmeni, lauku tūrisma attīstību un lauksaimniecības aktivitāšu daudzveidību.

5. Lauku telpas attīstības politikas specifika un ierobežojumi

5.1 Kohēzijas 3. ziņojuma slēdzieni norāda, ka ilgstošās atšķirības starp reģioniem noturīgas ražošanas, produktivitātes un darba vietu izveidošanas jomās ir atkarīgas no galveno konkurētspējas faktoru strukturālās nepietiekamības. Komiteja pasvīturo, ka lauku attīstības politikai jāietekmējas no šiem principiem, lai tā iekļautos lauku teritoriju strukturālās attīstības plūsmā.

5.2 Eiropas Savienības paplašināšanās pastiprina lauku teritoriju ekonomiskās attīstības problemātiku ar spēcīgu "slēpto bezdarbu" jaunajās Dalībvalstīs. Tas savukārt apgrūtina nodalīt reģionu politiku no lauku attīstības. Komiteja piedāvā, lai kopējās tematikas par reģionu politiku un lauku attīstību būtu precizētas jaunajā strukturālo fondu reglamentā, un lai atsevišķo pasākumu, kuri varētu tikt finansēti no vienas vai otras politikas, skaits būtu ierobežots ar mērķi veicināt labāku katras šīs politikas uztveramību.

5.3 Ja lauksaimniecība pati nevar paredzēt lauku teritoriju attīstības nodrošināšanu, tad šī sektora aktivitāšu veiksmīgu rezultātu sasniegšanai ir ļoti nepieciešama lauku attīstības politika. Saītes ar pastāvīgajām un sezonas darba vietām teritorijā, izplešanās sakārtotā vidē ir par pamatu līdzdarbībai lauksaimniecībā tās piemērošanai iedzīvotāju vajadzību pieaugumam, kas arvien paliek prioritāte. Vēl jo vairāk CAP gan 1., gan 2. pīlārs piedalās lauku attīstības mērķu sasniegšanā, atbalstot vai veicinot lauksaimniecības aktivitātes.

5.4 Eiropas Savienības paplašināšanās arī rada svarīgu izaicinājumu CAP nākotnei. Komiteja pasvīturo, ka pieredžu apmaiņai un metodoloģiju nodošanai ir jāieņem īpaša vieta CAP 2.pīlāra piemērošanā nākotnes periodā.

⁽¹⁾ Pirmais atzinuma projekta uzmetums R/CESE 631/2004 (pieņemšana 2004. gada septembra plenārajā sesijā)

5.5 Komiteja atzīmē, ka mazapdzīvotie reģioni kā salas, arktiskās zonas un kalnu zonas sakarā ar dabas radītajiem nelabvēlīgajiem apstākļiem, neietilpst kopēja tirgus mērķos. Gan reģionu politikai, gan lauku attīstības politikai savās piemērošanas modalitātēs, ievērojot šos šķēršļus, šis aspekts ir jāņem vērā, galvenokārt piedāvājot lielāku kopējā finansējuma likmi. Tāpat patreiz Komiteja gatavo iniciatīvas atzinumu, kurš sevišķi attiecas uz modalitātēm, kas ļautu dabas skarto zonu labāku integrāciju reģionālajā ekonomikā.

5.6 Visbeidzot Komiteja pasvītro, ka Eiropas Savienības teritoriju harmonizētā attīstībā lauku attīstības politika un reģionu politika nav vienīgie valsts pārvaldes rīcības līdzekļi. Komiteja atgādina, ka sabiedrisko pakalpojumu adekvāta nostabilizēšanās tāpat piedalās teritoriālās kohēzijas mērķu sasniegšanā.

B. PADZIĻINĀT PRIEKŠLIKUMUS PASĀKUMU UZLABOŠANAI

6. 2003. gada 26. jūnija Luksemburgas kompromisu ietvaros pieņemtie pasākumi

6.1 CAP reforma uzsākās 2003. gadā ar lozungu pastiprināt saites starp CAP otro pilāru, pievērsties lauku attīstībai un 1.pilāra piemērošanai. Tāpat tika pieņemta virkne ar CAP 1.pilāru saistītu jaunu pasākumu, kuru skaits pieauga no 22 līdz 26.

6.1.1 Tika pievienoti divi jauni pasākumi attiecībā par produktu kvalitāti (brīvprātīga piedalīšanās atzītā valsts programmā par kvalitātes zīmēm, šīs produkcijas popularizēšana un patērētāju informēšana). Divi citi jaunie pasākumi, saistīti ar ražošanas tehniku pielāgošanu Eiropas standartiem attiecībā uz apkārtējās vides jautājumiem, dzīvnieku aizsardzību, augu un dzīvnieku veselību.

6.1.2 Tika pielāgoti vairāki jau esošie pasākumi (lauksaimniecības – apkārtējās vides pasākumu ietvaros jautājumi par dzīvnieku aizsardzību, jaunu lauku saimniecību izveidošanās atbalsts, direktīvas “Putni un mājokļi” ieviešana un mežu investīciju finansēšana apkārtējās vides un sociālo pasākumu kritēriju par mežu apsaimniekošanu ietvaros).

6.2 Kas attiecas uz jaunajām Dalībvalstīm, laika posmam no 2004. līdz 2006. gadam tika pieņemta īslaicīga lauku attīstības programma. Ar tās palīdzību tiks finansēti četri jauni pasākumi: palīdzība lauksaimnieku grupām, atbalsts zemnieku saimniecībām, tehniskā palīdzība un papildinājums CAP 1. pilāra tiešajām palīdzībām.

7. Jauni ceļi Zalcburgā atbalstītajiem 3 virzieniem

7.1 Vienota tirgus izveidošanās un pakāpeniska iekšējā tirgus atvēršanās lauksaimniecības ekonomikā, kam ir dabiskās konkurences priekšrocības vai vismazākās apkārtējās vides normas ir par pamatu, lai Eiropas lauksaimniecības modelim arī turpmāk būtu nepieciešama konkurētspējas uzlabošana.

7.2 Komiteja atbalsta to, ka “palīdzības zemnieku saimniecību investīcijām” virziens lauku attīstības politikas ietvaros visu laiku ir atbalstāms. Investīcijām, kas ļautu zemnieku saimniecībām ņemt vērā prasības gan par apkārtējās vides aizsardzību, gan dzīvnieku aizsardzību un darba apstākļiem, jābūt daudz vairāk atbalstītām, nekā tās, kas paredzētas tiešā lauksaimniecības aktivitāšu sakārtošanā.

7.3 Komiteja pasvītro, ka “Lauksaimniecības padomes” pasākumu, kas dotu atbalstu jaunu produkcijas standartu pieņemšanā, piemērošanai jābūt savlaicīgai. Tomēr Eiropas Savienības teritorijā efektīvā veidā tie varētu tikt piemēroti tikai sākot ar 2006. gadu. Pārejas periods paredzams jau sākot ar 2005. gadu.

7.4 Lauksaimniecības produkcijas tirgus regulēšanas līdzekļu pavājināšanās, klimatiskā evolūcija un ar sanitārajiem kritērijiem saistītie pasākumi jau vairākus gadus liek parādīties zemnieku saimniecību apgrozījuma kontroles svarīgumam. 2003. gada CAP reformas ietvaros Komisija vienā no ziņojumiem paredzēja izpētīt iespēju vai regulācijas procentu likmi varētu izmantot nacionālajā līmenī specifiskiem pasākumiem, kas paredzēti novērst riskus, krīzes un dabas katastrofas. Komiteja atgādina, ka Komisijai šis ziņojums ir jāpublicē līdz 2004. gada beigām, un tam jāskar gan valstu, gan kopienas lauksaimniecības apdrošināšanas sistēmas attīstības ceļi. Tā pieprasa, lai vajadzības gadījumā CAP otrā pilāra ieguldījums tiku analizēts kā atbalsta instruments.

7.5 Lauku attīstības nākotnes politikai ir jāatbilst otrajam virzienam apkārtējās vides aizsardzībā un telpas pārvaldē, kā galveno instrumentu izmantojot lauksaimniecības – apkārtējās vides pasākumus un kompensāciju par dabas radītajiem sarežģījumiem, pamatojoties uz kopējiem kritērijiem, lai nodrošinātu teritoriālu līdzsvaru uzturēšanu.

7.6 CAP reforma ievieša nosacījuma principu par tiešo palīdzību lauksaimniecībai, ievērojot kopienas likumdošanu (19 direktīvas un reglamenti), kas attiecas uz apkārtējo vidi, veselības aizsardzību attiecībā uz dzīvniekiem un augiem, un dzīvnieku aizsardzību. Komiteja pasvītro, ka šis CAP 1. pīlāra jaunais aspekts nevar būt pretrunā ar lauksaimniecības – apkārtējās vides pasākumiem (AEM). Šie pēdējie neatbilst reglamentējošai loģikai, bet atbalsta lauksaimnieku brīvprātības un dalības pasākumus mērķim ieviest lauksaimniecības ražošanas metodes, kas atbilstu apkārtējās vides un dabas aizsardzībai.

7.7 Komiteja pasvītro, ka administratīvajiem nosacījumiem par AEM ieviešanu ir jābūt vienkāršotiem. Tāpat šo pasākumu mērķu nospraušanai jābūt atkarīgai arī no subsidiaritātes. Tā pievēršas arī jautājumam par nepieciešamību paplašināt šo pasākumu lauku uz citām apkārtējās vides problemātiku, ņemot vērā budžeta stabilitāti. Tomēr īpašs akcents būtu jāliek uz MAE, kas dod priekšroku lauksaimniecības ražošanas sistēmu dažādībai ar mērķi aizsargāt lauksaimniecības sistēmu līdzsvaru.

7.7.1 Ņemot vērā Gēteborgas Eiropas samita deklarāciju, lauksaimniecības – apkārtējās vides pasākumiem katras valsts nacionālajā programmā jāklūst obligāta rakstura.

7.7.2 Komiteja pasvītro, ka Natura 2000 finansējums nedrīkst nelabvēlīgi iespaidot jau esošos pasākumus. Tieši tāpēc tā vēlas, lai Komisija noteiktu jaunus finansējumus izmaksu, kuras radušās ar direktīvas "Putni un mājokļi" piemērošanu, kompensācijai.

7.8 Trešajam lauku attīstības nākotnes politikas virzienam ir jābūt vērstam uz lauku ekonomikas dažādību saistībā ar lauksaimniecības aktivitātēm, ar mērķi sniegt ieguldījumu lauku teritoriju iedzīvotāju atbalstā.

7.9 Komisija savā 3. kohēzijas ziņojumā pasvītro, ka trijiem darbības veidiem, t.i. tūrismam, amatniecībai un lauku kultūrvēsturiskajai videi, jābūt pakļautiem reģionu politikas un lauku attīstības politikas kopējam piemērošanas laukumam. Komiteja uzskata, ka šim līdzsvaram jābūt saglabātam. Tā domā, ka lauku infrastruktūras vairs nebūtu jāfinansē no strukturālajiem fondiem. Komiteja neatbalsta, ka šādu investīciju pārvalde no reģionu politikas tiktu pārcelta uz lauku attīstības politiku.

7.10 Vēl Komiteja piedāvā, lai sakarā ar sagaidāmo reģionu politikas attīstību, lauku kultūrvēsturiskās vides renovācijas un attīstības pasākumi, kas neiekļaujas "lauku tūrisma" projektā, neietilptu lauku attīstības politikā.

7.11 Visbeidzot Komiteja piedāvā, lai "lauku ekonomikas" virziens sevī ietvertu noteiktu skaitu pakalpojumu, kas ļautu uzlabot lauku iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

C. LAUKU ATTĪSTĪBAS POLITIKAS VADĪBAS APSTĀKĻU UZLABOŠANA

8 Pirmais punkts, uz kā pamata būtu veicama vadības nosacījumu uzlabošana, ir lauku attīstības plānu sagatavošana. Komiteja atbalsta Komisiju tās centienos izstrādāt jaunu lauku attīstības programmu, lai līdz maksimumam ierobežotu "latento periodu" starp šiem diviem plānošanas periodiem.

8.1 Grūtības, ar kādām sakarsušās atsevišķas Dalībvalstis, un kuras saistītas ar lauku attīstības politikas administratīvo ieviešanu rāda, ka vairāku finanšu instrumentu pielietošana pēc atšķirīgiem noteikumiem var novest līdz valsts pasākumu neskaidras izpratnes. Avansu, kuru viena reglamenta ietvaros veido lauku attīstības pasākumu kopums, varēja saņemt kā administratīvās komplicētības papildus līdzekli.

8.2 Plānošanas vienkāršošanas pamatotos uz to, ka būtu tikai viens fonds, kas attiektos uz lauku attīstības politikas pasākumiem. Tomēr, Komiteja pasvītro, ka viena fonda vadības modalitātēm jāatbilst tām, kuras piemēro strukturālie fondi.

8.3 Lauku attīstības nākotnes politikas strukturēšanai trijos virzienos (lauksaimniecības konkurētspēja, teritorijas pārvalde un lauku ekonomikas diversifikācija) jābūt saistītai ar nākošā lauku attīstības reglamenta izstrādi. Tas varētu precizēt darbības virzienu principus, triju virzienu mērķus un uzskaitīt iespējamās rīcības veidus (palīdzība investīcijās, subsidēti kredīti, valsts ilgtermiņa atbalsts atsevišķu specifiskāciju garantēšanā, tehniskā palīdzība, finanšu inženierija...). Katra atbalstītā pasākuma ieviešanas modalitātēm jābūt iekļautām valsts subsidiaritātē. Komiteja pasvītro, ka stratēģiskā dokumentā iekļautā viena vienīga lēmuma izpildei Dalībvalstī varētu būt priekšrocība plānošanas periodam nospraust kopējus ietvarus.

8.4 Patreizējai STAR (Lauku attīstības un lauksaimniecības struktūru vadības komiteja) komitejai pasākumos izdarīto izmaiņu pieņemšanas procedūrai trūkst elastīguma, jo patreizējā procedūra vēl arvien ir pārlieku gara. Komiteja piedāvā, lai jaunā procedūra ietekmētos no spēkā esošās Valsts palīdzības procedūras. Tas nozīmē, līdz ko plānošanas sākumā lauku attīstības plāns ir pieņemts, pasākumu intervencijas modifikācijas varētu tikt nosūtītas uz Komisiju to likumības izvērtēšanai (*ex-post* novērtēšanai).

8.5 Operatīvo programmu apstiprināšanai jābūt pakļautai valstu vai sub – nacionālai subsidiaritātei atkarībā no Dalībvalsts organizācijas. Komisija būtu atbildīga sekot, lai tiktu novērsta jebkura ar piemērotajiem pasākumiem radīta konkurences izkropļošana, pārbaudīt darbības virzienu modalitāšu likumību un nodrošināties konsekvenci ar strukturālajiem fondiem. Tāpat Komiteja pasvīturo, ka Komisija ar savu gūto pieredzi varētu atbalstīt pieredžu apmaiņas pasākumus tehniskās palīdzības ietvaros īpaši jaunajām Dalībvalstīm.

8.6 Komiteja vēlētos, lai programmu pieņemšanas etapu skaits tiktu samazināts, nosakot atbildību katrā lēmuma līmenī: Komisija, Dalībvalstis, teritoriālās pārvaldes.

8.7 Viena vienīga fonda izvēle lauku attīstības politikas pasākumu īstenošanai vienkāršotu arī finansu vadību. Strukturālo fondu loģikā šim jaunajam fondam būtu jāpārņem to galvenās īpatnības:

- balstīties uz ikgadējo un iepļānoto grafiku,
- īstenot daudzu gadu plānošanu,
- iegūt savā rīcībā daudz elastīgākas maksāšanas modalitātes kā EAGGF - Garantija (saistību asinējums – maksājumu asinējums).

8.8 Kontroles jautājums arī ir atkarīgs no lauku attīstības politikas administratīvās vadības. Komiteja atbalsta Komisijas 3. kohēzijas ziņojumā sniegtās orientācijas, īpaši kas attiecas uz kontroles uzdevumu proporcionalitāti. Ārpus noteiktajiem ierobežojumiem Dalībvalsts attiecīgajām programmām varētu izvēlēties piemērot savu nacionālo kontroles sistēmu. Komiteja pasvīturo, ka orientācijas lauku attīstības politikas vadība ir jāpiemēro tā, lai tās nodrošinātu tāda paša veida kontroles efektivitāti un veiksmīgu kopienas fondu izmantošanu.

8.9 Sasniegumu rezerve, kas izveidota strukturālajiem fondiem Agenda 2000 ietvaros, ir vairāk tiesību ierobežojošs pasākums sekojoši ar programmu administratīvo ieviešanu saistītiem neparedzētiem gadījumiem. Pēc kritēriju kopuma to pilnvaras, balstītas uz kredītu izlietošanu, varētu radīt negatīvas sekas, ierosinot ātru plānošanu un vēlāk striktu kontroli šo operāciju izpildē, kas nav konsekvencē ar lauku attīstības daudzu gadu programmu organizēšanu. Tieši tāpēc Komiteja pasvīturo, ka sasniegumu rezerves principam nevajadzētu tikt iekļautam lauku attīstības nākotnes politikā.

8.10 Jautājums par partnerattiecībām arī ir atkarīgs no programmu ieviešanas vienkāršošanas loģikas. Pamatojoties uz to, kas notiek reģionu politikas ietvaros, Komiteja vēlētos, lai katra Dalībvalsts censtos organizēt sadarbību ne tikai starp dažādu līmeņu administrācijām, bet arī ar sabiedriskā sektora partneriem un organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem no koncepcijas fāzes līdz ieviešanas fāzei un programmu norisei.

8.11 Kopš Leader iniciatīvas uzsākšanas 1989. gadā, jaunu attīstības ceļu lauku zonā izpēte bija par pamatu šīs Komisijas iniciatīvas panākumiem. Vēl jo vairāk, programmas patreizējā fāze parāda pieredzes apmaiņu, kas atvieglo partnerattiecības starp dažādo valstu vietējām darbības grupām, dubulto efektu. Komiteja pasvīturo, ka Leader iniciatīvai jāturpina līdzdarboties vietējās iniciatīvās, izpētot jaunus attīstības ceļus lauku zonām, īpaši pēc lauku attīstības politikas novilktais taisnes: kā savlaicīgi īstenot kvalifikācijas celšanas vajadzības noteiktajā teritorijā, jaunu lauksaimniecības produkcijas noieta tirgu meklēšana, sadarbības attīstība starp ekonomikas dalībpersonām vienas teritorijas ietvaros, tāpat ir tēmas, kas varētu ienest jaunu skaidrību lauku attīstības politikas nākotnē. Tāpēc Komiteja attīstības politikas ietvaros atbalsta Leader iniciatīvas turpināšanu ar mērķi meklēt jaunus risinājumus lauku zonu attīstībai.

Brisele, 2004. gada 30. jūnijā

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejas

prezidents

Roger BRIESCH